

Ἡ θανατική ποιή κατά τήν καποδιστριακή περίοδο

(Συμπληρωματικά)

Στά ὅσα ἀποσπάσματα ἀπό παλαιότερη μελέτη μου γιά τήν «ὑποδοχή» τῆς θανατικῆς ποιῆς στόν νεότερο Ἑλλάδα ἀναδημοσίευσε ἡ «Ἀρχαιολογία», στό τεῦχος 11, θά ἤθελα νά προσέθεσά ὅτι, μετά τῆς δημοσίευσης ἐκείνης τῆς μελέτης στό «Νομικό Βῆμα» τοῦ 1981, ἐντόπιον στά «Γενικά Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους», ἀποδεικνύονταν ἄλλες ἐνότητες τῆς καποδιστριακοῦ ἀρχείου, ἀριθμῶ ἔγγραφων πού πλουτίζουν τίς πληροφορίες μας ὡς πρός τή σχέση θανατικῆς ποιῆς καί καποδιστριακῆς διοικήσεως.

Τό ένα ἀπό αὐτά, μέ ἡμερομηνία 10.11.1830, ὑπογράφεται ἀπό τόν «Ἐπί τῶν Δικαιοσύνης Γραμματέα» (Υπουργοῦ Δικαιοσύνης) Γ. Γεννατά καί ἀπευθύνεται στόν διοικητή Καλαμάτας καί Νησίου. Ἀφοῦ τήν ἐκτέλεση τοῦ Δημ. Κασμάκου (ἐνόχου «φονοπειρατίας»), στίς 17.11.1830 καί μαθαίνουμε ὅτι ἡ ἀπόφαση τοῦ δικαστηρίου ἐκδόθηκε στίς 4 Σεπτεμβρίου (ὅποτε καί δημοσιεύεται τό ἐρώτημα πῶς φαίνεται νά ὑπέβαλε, ὁ κατάδικος, αἴτηση γιά χάρη στόν Καποδιστριακό τέσσερις μέρες πρὶν ἐκδοθεῖ ἡ ἀπόφαση — βλ. «Γεν. Ἐφημερίδα 17.12.1830»). Τό ἔγγραφο μνημονεύει ὅτι «ἐπισυνάπτεται ἐνταῦθα περὶ ἐκτελέσεως κεφαλικῆς ἀποφάσεως» (ἰδὲν βρήκαμε συνημμένο ἔγγραφο) καί καταλήγει μέ τό ὅτι «προσκαλεῖσθε καί ἐπιταγήν τῆς Α.Ε. συνεννοούμενος μετά τοῦ αὐτοῦ προέδρου τοῦ Πρωτοκλήτου [δικαστηρίου] νά διατάξετε τήν ἐκτέλεση τῆς διαληθθεῖσης ἀποφάσεως μ' αἰθαντικὴν παράτησιν». Ὁ χώρος δὲν μάς ἐπιτρέπει νά ἀναλύσουμε τὰ σημεῖα αὐτά, μποροῦμε, ὅμως, νά ποῦμε συνοπτικά ὅτι ἡ κεντρικὴ διοίκησις ἐπαιξε ἄμεσο ρόλο στόν καθορισμὸ τῆς διαδικασίας τῆς ἐκτέλεσης, μέ τήν ὅποια καί ἀπέβλεπε στόν παραδειγματισμό.

Τό ἄλλο ἔγγραφο προέρχεται καί ὑπογράφεται ἀπό τόν Βιόρο Καποδιστρια, στίς 2 Ἰανουαρίου 1831, στό Ναυπλίο, ἀφοῦ τήν ἐπιβολή θανατικῆς ποιῆς, γιά τήν ὅποια δὲν ἔχομε ἄλλες πληροφορίες, καί τὸ ἀντιγράφουμε κατά λέξη: «Διά τήν δημοσίευση διαταγμάτων τῆς Α.Ε. τοῦ Κυβερνήτου, τὸ ὁποῖον ἀφορῶ τῆν ἐπιβλήθεισαν θανατικὴν νόμον εἰς τοὺς ἀρχιλήτας Θεωμῶν Δημοτύπουλον καί Ἰωάννην Ξπαθῆν, ἦναι ἀνάγκη νά εὐρεθῆ κατατεταγμένη καί ἐνόπιος ἅπασα ἡ φρουρά τῶν φρουρῶν τῆς πόλεως ταύτης, καί τ' ἄλλα κατὰ περιστάσιν ἐνρισκομένη ἁσπίτα Στρατιωτικῆ ἐνταῦθα, εἰς τήν εὐρυχωροτέρην πλῆταιαν, καί οἱ ἀρχιλήται καί ἅπαντες οἱ ἄλλοι καταδικασθέντες θέλουσι εὐρεθῆ ἐκεῖ ὅπως ἀκούσῃσι τὰ παρά τῆς Α.Ε. διαταχθέντα. Ἐλπίζει ἡ Γραμματεία αὕτη ἵκει τῆς Δικαιοσύνης» ὅτι θέλει οὐδ' ἦναι δυνατόν ἡ τοιαύτη στρατιωτικὴ παράταξι νά γινή

περὶ τὰς 10 τῆς αὐγῆς ἐάν δὲν βρέχη καί ἐάν βρέξη θέλει γενῆ τὴν αὐτὴν ὥραν τῆς ἐπιούσης (...).

Ἡ ἄμεση ἐμπλοκή τῆς κεντρικῆς διοικήσεως καί ἡ πρόθεσις τῆς γιά παραδειγματισμό εἶναι ὁλοφάνερές. Πρόκειται γιά (ἐπιχειρηματικὴ) ἐκτέλεση, γιά τὴν ὁποία δὲν γίνετα, ὅμως, καθόλου λόγος στὴν «Γεν. Ἐφημερίδα», πού ἐκδίδεται, πιά, στό Ναυπλίο: Ἡ γιά μέτατροπὴ ποιῆς: Ἄγνωστο.

Ἄς ἀναφεροῦμε, τέλος, ὅτι στό «Θεσμικὸ Ἀρχεῖο τῶν Γ.Α.Κ. ἀνακαλύψαμε ἔγγραφο ἀπὸ τό ὅποιο μαθαίνουμε ὅτι δημοσίως διορίστηκε, μέ Βασιλικὸ Διάταγμα, πρὸς τό τέλος τοῦ 1833 καί, πάντως, πρὶν ἀπὸ τῆς δημοσίευσης τοῦ Ποινικοῦ Νόμου τῆς 18.12.1833 πού εἰσήγη τὴ λαμητιότα. Ὀνομαζόμενος Χασάν Ἀρναούτ (πρόκειται γιόν τῶν Ἀλιβάνο πού ἀντικατέστησαν τὸν Γάλλο δῆμο;) καί πληρωνόμενος μέ μισθὸ 100 δραχμῶν τὸν μῆνα, ἀπὸ τίς 26 Ὀκτωβρίου 1833, ὅποτε ὀρκίστηκε «τοῦ τῆς ὑπηρεσίας τοῦ ὀρκους».

Σημείωση (1συμπληρωμα)

καί 6, 13 & 20 Ἀπριλίου 1958, καθὼς καί Μιχ. Πετροχέλιου «Τὸ Μπούρτζι» στό περιοδικό «Ἀμύμηνη» Ἀρ. 13/1961.

Βασίλειος Δωροβιθῆς

Θέατρα τῆς νότιας Ἑλλάδας

Στό ἀφιέρωμο πού 12ου τεύχους τῆς «Ἀρχαιολογίας» γιά τό θέατρο, δημοσιεύθηκε καί ἀρθρο τοῦ μέλους τῆς Ἐνώσεως Ἑλλήνων κριτικῶν καί ἱστορικῶν τέχνης, Νίκου Γρηγοράκη, γιά τὰ ἀρχαία καί σύγχρονα θέατρα στήν Ἀρκαδία. Στό τελευταῖο μέρος τοῦ ἀρθρου, ἀναδημοσιεύονται πολὺ χρήσιμα στοιχεῖα γιά τὸ Μαλλιαροπούλειο θέατρο τῆς Τρίπολης, μορφολογικῶς ἀλλά καί γιά τὴν τύχη τοῦ στοῦς πρόσφατους χρόνους «στοργῆς» γιά τὴν πολιτιστικὴ κληρονομιά.

Στό τελευταῖο αὐτὸ σημεῖο θά ἔπρεπε νά γίνεαι μία προσηλκή, ὥστε οἱ ἀναγνώστες νά εἶναι πλήρως ἐνημερωμένοι, ἀλλά καί μία οἰσώδης ἀντίκριση. Θά πρέπει νά προστεθεῖ ὅτι τοπικοί «παράγοντες», ὁπῶς μάς πληροφόρησαν ντόπιος φίλος, μετά τὴν κατάρρευση τῆς στέγης τοῦ κτιρίου «φροντίζονται» νά κατεδαφισθεῖ ὁλόκληρο καί νά «ἀξιοποιηθεῖ» ὁ χώρος. Τά

δημοσιεύματα τοῦ περιοδικοῦ «Θέατρο» καί ἡ προβολὴ τῆς ἀξίας τοῦ κτιρίου συνῆταν στήν ἀποτυχία τῶν προσπάθειῶν νῶν «παράγοντων» αὐτῶν.

Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, θά πρέπει νά σημειώσουμε ὅτι δὲν εὐσταθεῖ ὁ ἀφορισμὸς πού τὸν ὀνοίεο τελειώνει τὸ ἀρθρο τοῦ Ν.Γ., γιά τό ὅτι τὸ Μαλλιαροπούλειο, μαζί μέ τὸ νεοκλασσικὸ θέατρο τῆς Πάτρας, ἀποτελοῦν «τὰ μοναδικὰ θεατρικὰ ἀρχιτεκτονήματα σ' ὁλόκληρη τὴ νότια Ἑλλάδα». Πράγματι, μόνον στί νότια Πελοπόννησο θά πρέπει νά ληφθεῖ ὑπόψη ὅτι τὸ θέατρο τοῦ Πύργου «Ἀπόλλων» εἶναι, ἰσως, τὸ παλαιότερο οἰκοδόμημα θεάτρου (1878). Ρημαζόμενοι κι αὐτὸ καί κινδυνεύουν, μέ τὴ σειρά του, ἀπὸ ἀσχετους ντόπιους «παράγοντες» (ἐξίστασαν παρόντες ὅταν πωρμαγίται ἐργολάβος καί πρῶην χρῶσθην δῆλωσε ἐπιτόπου ὅτι «μπερὶ νά τό ρίξει καί νά ξαναφθεῖαι καλύτερο σέ μία θοομάδα» — ἀρχῆς τοῦ 1981, γιά τὴν ἀκριβεία).

Τὸ θέατρο «Ἀπόλλων» ὁ ἄλλος ἀποφάσισε τὴν πλήρη ἐπιδιόρθωση καί οἱ ἐργασίες ἔχουν ἤδη προχωρήσει πολὺ. Τὰ τμήματα πού εἶχαν καταρρεύσει σὺ ἐσωτερικὸ τὸ ἀνακατασκευάστηκαν μέ σύγχρονα ὑλικά καί κατά τίς πληροφορίες μάς ἐπενηδύθη μέ ξύλο, ἐνῶ στοὺς ἐξώστες θά τοποθετηθοῦν ἴδιου τύπου ἀγκυλα κλπ. Σημειώσιμη εἶναι ἀπὸ κάθε ἀποψη ἡ προσηλκή - ἐπέκτασις τοῦ κτιρίου πρὸς τὸ μέρος τῆς σκηνῆς, μέ δημιουργία οὐσιαστικῆς νέου κτιρίου, γιά τό ὅποιο ἐκφράζονται γινώμες ὅτι συνεχίζει καί ἐπιτείνει παλαιότερο λάθος ἄλλης ἐπέκτασις τῆς σκηνῆς.

Θυμίζουμε ὅτι στή νότια Ἑλλάδα θά πρέπει κανονικά νά περιληφθεῖ καί τὸ μεγαλοπρεπές θέατρο «Ἀπόλλων» τῆς Ἐρμούπολης, πού ἐπὶ Ἑπταετίας ἀνατέθηκε σέ ἄλληνα «κατασκευαστὴ» τῆς Ἀρκαδίας ἡ «ἐπισκευή» του: ἔζηλωσε τὰ πάντα στό ἐσωτερικὸ καί δημιουργήσε βαριά μπετόνενα στοιχεῖα στή θεση τῆς παλιῆς διαρρύθμισις. Τὸ «ἔργο» διακόπηκε ἀφοῦ εἶχε ὁλοκληρωθεῖ στίς βασικὲς «γραμμικὲς» του. Τὸ ἐσωτερικὸ τοῦ θεάτρου αὐτοῦ σήμερα βρισκεται στήν κατάσταση γιανιοῦ ὁποιοῦδήποτε ἀθηναϊκοῦ κτιριακοῦ τῆς σειράς.

Μήπως πρὶν πεσιώσουμε δὲ ἀφορισμοῦς θά ἦταν καλύτερα νά προχωρήσουμε σέ εἰδικὲς μελέτες γιά τὰ κτίρια θεάτρων τῆς νεότερης Ἑλλάδας; Μιάς Ἑλλάδας πού, ὡς πρός τὸ «περιεφερομένο» διαμερισμὰ τῆς καί τίς πόλεις, φαίνεται νά παραμένει τόσο γινωστὴ ὅσο καί μερικὲς χώρες τοῦ λεγομένου Τρίτου Κόσμου. Δὲν εἶναι ἀνεμφελο νά σημειώσουμε ὅτι τῆς Ἐρμούπολης ἡ ἀκμή καί ἡ ἐντυπωσιακὴ ἐξέλιξις μόλις πρόσφατα, σήμερα, ἀρχίζει νά γίνετα γινωστὴ σὺ κύρια χαρακτηριστικὰ τῆς, ἐνῶ ἡ ἀκμή τοῦ Πύργου, μέ τὸ ἐμπόριο σταφίδας, τῆς ἐξαγωγῆς καί τῆς δημιουργίας σύγχρονων ἀστικῶν δομῶν, πού πῆραν τὴν ἐκφραση τους σέ πολὺ σημαντικὰ οἰκοδομήματα, ὅπως τὸ θέατρο «Ἀπόλλων», ἐξακολουθεῖ νά παραμένει ἀδιερευνητὴ ἀπὸ κάθε πλευρὰ.

Βασίλειος Δωροβιθῆς